

ČESKÁ LITERATURA V RUMUNSKU

JEAN GROSU

Neodvažuji se k vám obracet jako ke kolegům, protože nejsem ani literárním historikem, ani literárním teoretikem, dokonce ani literárním kritikem, nýbrž pouze překladatelem a šiřitelem literárních děl. Proto se vám omlouvám, pokud bude můj hlas znít na tomto vašem váženém shromáždění nějak zvláště.

Nicméně dovolu mi začít jedním příběhem.

U nás v Rumunsku existuje píseň. Jmenuje se *Láska je stará historie*. A ta píseň má pravdu, protože láska je skutečně stará historie, která nikdy neskončí.

A proto, pokud by se mě někdo zeptal, teď, když jsem znovu na půdě Čech a Slovenska, proč tolik miluji ty neskonale krásné končiny a jejich schopný národ, odpověděl bych slovy písně, že je to stará historie. Je utkána z tisíců vláken, nashromážděných během let, z tisíců vláken, která ztvárnila kouzlo přátelství, s nímž jsem se zde vždy setkával a které jsem i já vždy rozdával – tolik, kolik může se vši skromností dát moje srdce a mysl –, kdykoliv jsem se nacházel v těchto končinách, mezi lidmi nebo jen mezi jejich myšlenkami a city shromážděnými pod obálkami knih.

A protože nevyhnutelně došla řeč na knihy, nechť je mi dovoleno vzpomenout zde jednu z nich – a především jejího hrdinu, který mi podal snad nejněvroucnější ruku na cestě přátelství a lásky k Československu a k jeho lidu.

Znám Československo dlouho, je to již mnoho let, co jsem, jako velmi mladý, poprvé zavítal na jeho půdu. A již tehdy jsem se zde setkal s lidmi, které jsem měl později pochopit ze stránek Jaroslava Haška, ze stránek onoho monumentálního díla světové literatury. Ano, *Švejk*, kterého jsem přeložil a odvážil se oživit ho i na divadelních prknech – abych jej přiblížil srdci našeho národa –, byl tím, kdo mi *snad* nejvíc otevřel srdce českého lidu, pomohl mi pochopit a milovat národ, který prošel se vztyčenou hlavou zemětřeseními dějin, chrabře a důstojně uhájil právo na život, prosadil s houževnatostí a elegancí své schopnosti a vysoký humanismus, což projevuje i dnes při znamenitém úsilí o obnovu.

Možná se vám zdá, že přeháním. Je to však každopádně to, čemu by se mohlo říkat uvědomělé přehánění. Protože pravdivé jádro zůstává a znamená pro každého, kdo četl nebo bude někdy číst *Osudy dobrého vojáka Švejka*, široce otevřenou bránu k lásce ke svobodě lidí této země, k jejich

demokratismu a vysokým morálním vlastnostem, k jejich nepřekonatelnému humoru.

V tom spočívá, podle mne, velká, trvalá aktuálnost románu Jaroslava Haška, který v době, kdy se odehrává, bourá stavbu rakouského imperialismu a vrhá světlo na nezničitelnou sílu lidu.

I když dávno už překročil hranice s trvalým pasem – který vždy svým hrdinům zajišťuje velké umění – a patří všem ve jménu myšlenek, které pohánějí člověka stále kupředu, Švejk přesto zůstal a stále je český – tak český, že pokud si ho zamiluješ, zamiluješ si i národ, který ho zrodil.

To je tedy jeden z důvodů mé lásky, jedno z vláken, která byla upředena mezi mým srdcem a touto pohostinnou a pilnou zemí.

Budiž mi tedy dovoleno, abych se vrátil na živé vlně vzpomínek k onomu klíčovému okamžiku, řekl bych osudovému v tom nejlepší slova smyslu, k okamžiku, který pro mne znamenal, abych tak řekl, změnu pro celý běh mého života. Stalo se to 28. října 1937.

Tehdy jsem četl na jednom nemocničním lůžku v Československu *poprvé v originále Osudy dobrého vojáka Švejka*. Několik let předtím jsem četl v rumunštině z tohoto monumentálního díla několik úryvků, asi 150 stran, vydaných u nás pod názvem *Trampoty hlupáka*.

Tehdy jsem si uvědomil, jak těžce bylo ukrýváno tomuto českému donkichotovi a spolu s ním i národu, který ho zplodil (neboť Švejk nebyl, není a nikdy nebude hloupý), a v té chvíli se ve mně zrodila nezměrná ambice přispět svým způsobem k rehabilitaci sympatického hrdiny velkého Haška v očích rumunských čtenářů. Netušil jsem, že mi bude dopřáno štěstí, abych byl zrovna já tím, kdo vykoná ten akt kulturní spravedlnosti. Měl jsem tenkrát jiné tužby, o nichž zde nechci hovořit.

Četba *Švejka* mi však dala chuť prohrabávat se, s přesností zlatokopa, literárním pokladem spráteleného lidu, z něhož jsem znal pouze částečně dílo Karla Čapka a Františka Langera. Moje ambice se krok za krokem stávala realitou a dnes, po padesáti letech činnosti, mohu tvrdit – bez falešné skromnosti –, že jsem zprostředkoval rumunskému čtenáři znalost více než 100 titulů české a slovenské literatury, klasické i moderní, a živím v sobě naději, že dokážu být i nadále pozitivním faktorem rumunsko-českého a rumunsko-slovenského kulturního dialogu. Dovolím si jen velmi krátký výčet: dnes se mohou cítit v Rumunsku jako doma čeští a slovenští spisovatelé první velikosti. Mezi ně se řadí Božena Němcová, Ladislav Stroupežnický, Karel Čapek, Jaroslav Hašek, K. J. Beneš, Bohumil Hrabal, Milan Kundera, Josef Toman, Jan Drda, Marie Majerová, Jan Otčenášek, Ludvík Aškenazy, Václav Havel, Pavel Kohout, Ivan Klíma, Jan Šmíd, Roman Ráž, Ota Pavel, Peter Karvaš, Ladislav Mňačko, Nataša Tánská, Ladislav Ťažký, Klára Jarunková a mnozí další. Tito pouze v mém překladu. Jsou však i další moji mladší kolegové, kteří svým úsilím přispěli k rozšíření a poznání

české a slovenské literatury v Rumunsku. Škoda, že nikdo z nich není teď v tomto sále.

Nechal jsem záměrně na konec jednoho znamenitého českého spisovatele, jemuž jsem během let přeložil řadu knih a jehož přátelstvím se pyšním a budu pyšnit stále. Je to zesnulý Jiří Marek, který, když hovořil o svých citech k mé zemi, zpravidla říkával: "Láska se podobá vínu: čím je starší, tím je lepší. Podstata spočívá ve skutečnosti, že nám zahřívá srdce a oči zaplňuje světlem velkých přátelství."

Samozřejmě nemohu ukončit tuto svoji řeč, aniž bych z hloubi srdce poděkoval organizátorům tohoto kongresu za to, že mi umožnili nové setkání s českými spisovateli a vydavateli, které se má podle programu uskutečnit v rámci této grandiózní kulturní události.

S tímto poděkováním, které je určeno zároveň i vám za trpělivost, s níž jste mne poslouchali, končím parafrází dobrého vojáka Švejka zvoláním: Budu bojovat za Její Veličenstvo českou literaturu a za rozšíření její znalosti v mé zemi "až do roztrhání těla".